

СПЕЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА НАРКОЗЛОЧИНІВ

*Гладкова Є.О. кандидат юридичних наук
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Харківський національний університет внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

Наркозлочинність - це соціальне явище, яке тісно пов'язане з немедичним вживанням наркотиків і подальшою, хворобливою залежністю від них (наркоманією), а також протиправною поведінкою осіб, що займаються незаконними діями з наркотичними речовинами і вчиняють злочини під їх впливом.

Глобалізація проблеми незаконного обігу та зловживання наркотичними засобами і психотропними речовинами, викликала появу і розвиток субкультури наркоманії в нашій країні. А швидка зміна соціально-економічних умов життя в державі зумовила зростання пропозиції і попиту на наркотики.

Вважаємо, що в умовах погіршення наркоситуації в країні важливо зосередити зусилля правоохоронних органів (в першу чергу – поліції) не тільки на контролі за незаконним розповсюдженням наркотиків, а й на профілактичній діяльності щодо запобігання вживанню наркотиків і зменшенню соціальних наслідків зловживання ними (скорочення кількості скоєних правопорушень, поширенню СНІДу і т. п.) [1, с. 6-7].

Профілактика традиційно має два підходи [2, с. 11]. Це спеціальна профілактика й індивідуальна [3, с. 26-29]. Під спеціальною профілактикою, в контексті порушеної проблематики, розуміється комплекс заходів, спрямованих на виявлення і нейтралізацію соціально-економічних причин і чинників, що породжують наркозлочинність з метою формування вільного від наркотиків суспільства.

Як засвідчило вивчення практики протидії наркозлочинності в окремих ГУНП в областях попередження зловживання наркотиками складається з двох взаємопов'язаних елементів:

➤ діяльності, спрямованої на скорочення зловживання або попиту на наркотики;

➤ діяльності, спрямованої на скорочення незаконної пропозиції наркотиків.

Вирішення оперативно-службових завдань, що стоять перед підрозділами з протидії наркозлочинності, нерозривно пов'язане з комплексним вирішенням цих двох проблем.

Зрозуміло, найбільш позитивні результати у вирішенні цього питання досягаються завдяки тісній взаємодії органів нацполіції з іншими відомствами, органами охорони здоров'я, освіти, громадськими організаціями та іншими формуваннями, що займаються питаннями запобігання зловживання наркотиками.

Для успішного здійснення заходів, спрямованих на скорочення попиту на наркотики, в першу чергу, потрібно визначити:

✓ різновид наркотику, найбільш поширеного на території, що обслуговується;

✓ контингент споживачів (вік, стать, соціальний стан, етнічне походження, культурний рівень і т. п.);

✓ канали і джерела надходження їх в незаконний обіг;

✓ місця вживання (в школі, вдома, на вулиці, з друзями або на самоті);

✓ способи вживання (нюхання, куріння, ін'єкції);

✓ структуру і динаміку наркозлочинності.

Відомості такого характеру, що визначають масштаб проблеми в конкретному регіоні, необхідні для надання цільового профілактичного впливу на різні групи населення.

Зібравши подібну інформацію, слід визначити такі основні напрямки профілактичної роботи:

➤ формування громадської думки, спрямованої на неприйняття наркотиків, пропаганду здорового способу життя;

➤ здійснення роз'яснювальної роботи серед населення про небезпеку немедичного споживання наркотиків, необхідність дотримання антинаркотичного законодавства і правові наслідки його порушення.

У зв'язку з тим, що основну масу споживачів наркотиків становить молодь, вона повинна також включати в себе заходи щодо попередження зловживання наркотиками шляхом формування атмосфери їх неприйняття в школах, за місцем роботи молоді, у місцях проведення дозвілля. Необхідно створювати і підтримувати умови, за яких вибір здорового способу життя стає привабливим і доступним.

В останні роки дещо активізувалася діяльність неурядових організацій: громадських, релігійних, благодійних, спрямована на розробку і реалізацію різних профілактичних програм в цій сфері. Їх значення і сила полягають в неординарності і гнучкості підходів до проблеми зловживання наркотиками, що дозволяє використовувати їх потенціал в широкому масштабі. Інформаційна, організаційна, матеріально-технічна підтримка їх співробітниками поліції сприяє систематичному залученню населення до участі в спільному проведенні акцій, конференцій та інших заходів, спрямованих на пропаганду здорового способу життя.

Що стосується спеціальної профілактичної діяльності поліції із запобігання незаконному пропонуванню наркотиків, варто звернути увагу на таке.

Незаконна пропозиція наркотиків – це протиправна діяльність, спрямована на вчинення незаконних операцій з наркотиками. У широкому сенсі скорочення незаконної пропозиції наркотиків становить всю діяльність по контролю за наркотиками за винятком діяльності, пов'язаної зі скороченням попиту. Вона охоплює весь діапазон дій, які включають в себе наступні заходи.

Для досягнення більшого ефекту у боротьбі з наркозлочинністю, перед початком оперативно-профілактичних операцій, таких як «Мак», «Батискаф», «Канал», доцільно налагодити обмін оперативною інформацією

про міжнародних перевізників наркотиків, їх зв'язки з наркобізнесом і т. д.

Найбільшу актуальність має в даний час організація і проведення заходів по боротьбі з наркобізнесом. Як відомо, наркобізнес, ставши однією з гілок тіньової економіки, набув самостійного характеру, розвиває своє «виробництво» і канали поширення. У ряді випадків наявні на місцях нечисленні, що працюють з граничним навантаженням, підрозділи правоохоронних органів не в змозі протистояти натиску додаткових виробників наркотиків і реально впливати на наркотичну обстановку.

Велике значення надається питанням виявлення та ліквідації підпільних лабораторій з виробництва наркотичних засобів. У зв'язку з цим, при проведенні спеціальних оперативно-профілактичних операцій по боротьбі з наркобізнесом та іншими злочинами, пов'язаними з наркотиками, необхідно зосередити на цьому напрямку найбільш фахових співробітників і забезпечити їх відповідну матеріально-технічну базу.

Сама система спеціальної профілактики наркозлочинності дасть ефект в тому випадку, якщо вона буде:

- ✓ спиратися на наукові дослідження і обґрунтування причин виникнення наркоманії і вчинення наркозлочинів;
- ✓ носити випереджаючий (превентивний) характер;
- ✓ використовувати різноманітні форми впливу в цій роботі всіх верств населення, всіх відомств і органів управління, всього населення в цілому;
- ✓ активно співпрацювати з громадськістю, її формальними і неформальними об'єднаннями.

Звичайно, цей перелік умов ефективності спеціальної профілактичної діяльності далеко не вичерпний, в нього слід додати подолання тих недоліків, «вузьких місць», які зазначені вище, і ряд інших обставин, але перераховані умови – найбільш істотні та глобальні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Наркотизм и преступность/под ред. Лановенко И.П. Киев: Наукова думка, 1994. 343 с.
2. Блувштейн Ю.Д., Зырин М.И., Романов В.В. Профилактика преступлений. Минск: Изд-во университетское, 1986. 287 с.
3. Антонян Ю.М. О Понятии профилактики преступлений. *Вопросы борьбы с преступностью*. М.: Юрид. лит., 1977. Вып. 26. С. 26-29.